

Fabijan Lovrić
Knin

S POSVETOM SRCA (Između poraza i uspjeha)

Despot, Pavao: *Dobra kuća i Nikad više*: 208 mm x 290 mm, tvrdi uvez, 215. str.: Gradska knjižnica Zadar (za izdavača: mr. sc. Ivan Pehar); Zadar, 2008.

Onaj koji jednom proživi progone, prognjen je do kraja života. Ovako bi se idejno moglo početi od gonetanja ponuđene knjige, čiji je i sam autor bio prognjen, ali u tom prognstvu nakuplja znakovito životno iskustvo, upoznaje zadivljujući broj znakovitih ljudi iz svijeta umjetnosti, te se njegova *Dobra kuća* može smatrati omažem prijateljima. O njemu, akademik Petar Šegedin piše: »Potječe iz obitelji koja je hrvatskoj književnosti dala dva pisca

- fra Ivana Despota i doktora Iliju Despota Viterskog.
- Ono što su Mažuranići u Novom Vinodolskom, to su Despoti u Makarskom primorju...«
Treba spomenuti kako je Pavao Despot bio zabranjen, kao pisac, a reklo bi se i kao čovjek, od 1970. do 1990. godine, i to u gradu Zadru.

Već proslavljeni Zadrani, Bilosnić i Bujčić, napisashe recenzentski uvodnik ovoj knjizi pjesama. Bilosnić otkriva tematski svijet autorov, od članova obitelji, prijatelja, a svima njima je posvećen po sonet ili nekoliko njih. Ovdje moram dati osobnu opasku, što i sam autor kao profesor književnosti zna, da je sonet u svojoj definiciji stroga pjesnička forma (metrika, stih, rima, istaknuta ideja...), koju ne koristi u potpunosti, nego oslobođen forme razvija temu dajući joj prednost nad idejom. Tako, soneti u ovoj zbirci, a ima ih stotinjak, semiotičkom plošnošću odmah su prihvaćeni kao takvi, dok im se u književno-teoretskom smislu dade uputiti primjedba na iskorak iz klasičnih ustaljenosti. Vratimo se temi. Vratimo se brižnosti kao ideji koju nosi svaka pjesma posebno i opet sve zajedno. Ono što jest osobno, posveta je srca svakom ispisanom imenu, ali i tamo gdje to nije, osjeća se punina brižnosti i nesvakidašnja, lamentirana ljubav spram životne pratilje. U toj ljubavi je i straha, da nije, kao da bi se urušio njegov svijet: odmah, tu, na zaprepaštenje mnogih, na zebnji njegovoj. Ništa manja ljubav nije spram djece. Dani prognstva ostavili su vidan trag na svakom tko je to ikada osjetio. U tim trenucima javlja se proturječnost karaktera: suluda hrabrost i prihvata ništavila. Negacija svake vrste zla daje snagu za ustrajati, otkriva i upozorava na vrijednost života kao spoznajnog oblika: »Sretno, dušo, znaj, Dobrota nikad nije sama« (27. str.).

Nitko još nije prepričao smrt.

Razumljiva je ljubav spram Domovine, meni tim više što poznajem kolegu Milu Klarića kome je posvećen jedan od soneta »darovnica«, kako ih nazva Bilosnić, a u kojem autor pjeva o Hrvatu u tuđini:

.....

Bezbroj je nespokoja u duši koja luta i sve je luđa

ranjena zavičajem. Još jedna naša boljka.

Domaća, mala školjka i sestra, otac, mati;

još jedan Hrvat čezne, eno ga, tiho pati.

(33. str.)

Dvije knjige (*Dobra kuća / i / Više nikad*), razdvojene, spojene malim obiteljskim albumom fotografija, čine predah kako bi se od zvonjelica došlo do slobodne pjesničke forme, ali u središtu obiteljskih, zavičajnih tema, kao i do nekih ponovljenih na drukčiji način. To da je drukčiji, za Gorana Bujića, u zaključku, znači: »Despot je iskren do boli, i zato ga volimo. Stoga je on jedan od najvećih pjesnika koje je Zadar imao i dao hrvatskoj književnosti« (9. str.). Složili se ili ne s ovom konstatacijom, složiti ćemo se kako Despotovo pjesništvo osvaja upravo iskrenošću i toplinom koja je vidljiva i izbija iz iskrenosti. Njegova gradnja dobre kuće je od prepoznatljivog primorskog materijala; lijepo složeni kameni blokovi stihova bijele se u daljinu govoreći o nesvakidašnjem majstoru i njegovoj upornosti. Tu se već javljaju elementi satire, kao u pjesmi:

VRABAC

Ima jedan grad na moru;

žitelji mu ko u toru,

po diktatu gore-dolje:

Nikad nije bilo bolje...-

Kažu tako šuše-buše

i slušaju prazne duše.

U tom gradu glade bradu

oni koji služe smradu;

tko pameću malo strši,

začas nađe se u vrši...

(142. str.).

Gotovo svaki dvostih bi mogao biti sam za sebe, ali i u kompletnoj pjesmi zvuči svježije i ima opravdanost. Tema je davnašnja, ali uvijek dobije mjesto u suvremenoj ideji.

Nisu sve pjesme pisane književnim standardom niti književnim jezikom. Zahvaljujući pjesnikovu podrijetlu, i mnoge pjesme su obučene u čakavski dekor. Ovdje bih podastro lirski uradak rijetkog senzibiliteta i zavidne estetske vrijednosti:

TIĆ

Kod stine vele, na bilon žalu,
leža je pokisli tić.

Od vitra je pobiga, u valu se skrija,
pisnija nisan ni rič...

Pisnija nisan od straja za tića
ča tresu se ka prut.

Diga san malega, odnija
doma, stavija brižno u kut.

Svakega dana dava san mu
mrvice kruva i mlika...

a kad su dani zateplili,
uživa san gledajuć tića
kako je veselo letija
put mora, neba i sika...

(199. str.)

Bez sumnje, ova je pjesma zavidne ljepote, ponovno napisana osjetilnim činom koji je svojstven Despotu. Pretvorba događaja u doživljaj i ideju prema uzvišenom i jeste cilj pjesničkog umijeća, kojim on vlada i čije traženje ispunjava u cijelosti. Pišući vezanom ili slobodnom formom, o raznorodnim temama koje su plod iskustva u bogatstvu tjeskobe, on uspijeva izvući ono najbolje što kroz pjesničku komunikaciju želi i može ponuditi čitatelju; a današnji čitatelj traži zadovoljstvo upravo u kratkoj formi, jezgrovitoj, s jasnom porukom.